

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

๑_หลักสูตรวิชานาฏศิลป์

๒_แผนการจัดการเรียนรู้

๓_PowerPoint_ประกอบการสอน

๔_ใบงาน_เฉลย

๕_ข้อสอบประจำหน่วย_เฉลย

๖_ข้อสอบ_เฉลย

๗_ข้อสอบ O-NET_เฉลย

๘_การวัดและประเมินผล

๙_เสริมสาระ

๑๐_สื่อเสริมการเรียนรู้

การละครไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อภิปรายบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่างๆ ได้
๒. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้

วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การละครไทย ในสมัยน่านเจ้าถึงสมัยธนบุรี

สมัยสุโขทัย

- รับวัฒนธรรมทางด้านการแสดงละครมาจากประเทศอินเดียและนำมาปรับปรุงเป็นการแสดงของไทย
- ได้มีการบัญญัติศัพท์ เรียกศิลปะการแสดงของไทยนี้ว่า โขน ละคร ฟ้อนรำ

สมัยอยุธยา

- ละครมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น กำหนดชื่อชนิดของการแสดง เช่น ละครชาตรี ละครนอก ละครใน เป็นต้น
- บทละครในมีเรื่องใหญ่ๆ อยู่ ๔ เรื่อง คือ เรื่องอิเหนา เรื่องรามเกียรติ์ เรื่องอุณรุท และเรื่องดาหลัง

สมัยน่านเจ้า

- สันนิษฐานกันว่าการแสดงละครเรื่องแรกของไทย คือ เรื่อง นามานโหรี
- เป็นการแสดงของชาวไต ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน

สมัยธนบุรี

- ละครในเหลือค่อนข้างน้อยแต่ยังไม่สูญเสียแบบแผนไป เนื่องจากยังมีผู้สืบทอดปราสาทละครในจากสมัยอยุธยา
- สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครใน เรื่องรามเกียรติ์เพิ่มขึ้นอีก ๕ ตอน

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

รัชกาลที่ ๑

มีการพัฒนารูปแบบการแสดงโขน โดยการนำละครในเข้ามาผสมผสานในการ

ดำเนินเรื่องและมีการส่งครูละครไทยไปฝึกหัดละครหลวงในราชสำนักกัมพูชาอีกด้วย

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

รัชกาลที่ ๒

เป็นยุคที่วรรณคดีและการละครเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด เรื่องอิเหนาเป็นเรื่องที่

ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็น ยอดของละคร

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๓

โปรดเกล้าฯ ให้เลิกละครหลวง พระบรมวงศานุวงศ์จึงพากันฝึกหัดโขน

ละคร บรรดาครูของหลวงต่างออกไปเป็นครูฝึกหัดโขน ละคร ในสมัยนี้จึงเกิดคณะละครต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาย

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๔

มีการฟื้นฟูละครหลวง พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ราษฎร

ฝึกหัดละครผู้หญิง และได้มีการบัญญัติข้อห้ามในการแสดงที่ไม่ใช่ละครหลวงทั้งหมด ๖ ข้อ เนื่องจากละครได้แพร่หลายสู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๕

การละครไทยมีวิวัฒนาการขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากอิทธิพล

ของชาติตะวันตก ละครหลวงเปลี่ยนแปลงมาจัดแสดงแบบละครเอกชนมากขึ้น มีการนำเนตละครตึกไปบรรพ์และละครพันทาง

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๖

เป็นสมัยที่โขน ละคร ดนตรี ปี่พาทย์เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด มี

การจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดโขนละคร ดนตรี ปี่พาทย์ และกรมมหรสพขึ้นเพื่อดูแลกิจการโขน ละคร

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๗

มีการจัดตั้งกรมศิลปากร โดยโอนงานช่างกองวังนอกและ

กรมมหรสพไปอยู่ในสังกัดกรมศิลปากร โขนของกรมมหรสพ กระทรวงวัง จึงเป็น “โขนกรมศิลปากร” มาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

รัชกาลที่ ๘

มีการจัดตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ขึ้นเพื่อให้

การศึกษาทั้งทางด้านศิลปะและสามัญ ได้เกิดละครแบบใหม่เรียกว่า “ละครหลวงวิจิตรวาทการ” นำเนตคณะละครของเอกชน

สมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

รัชกาลที่ ๙

มีสถาบันเปิดสอนการละครมากขึ้น การแสดงละคร

ไทยมีรูปแบบที่หลากหลาย ละครซึ่งเป็นที่นิยมสูงสุด คือ ละครโทรทัศน์ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการละครจากนานาชาติ

ละครชาตรี

- เป็นละครแบบแรกของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ
- สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา
- เป็นละครเร่ คล้ายกับละคร ยাত্রา ของประเทศอินเดีย
- เรื่องที่นำมาแสดงจะเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ

ละครนอก

- เป็นรูปแบบของละครเวทีที่พัฒนามาจากการละเล่นพื้นเมือง การดำเนินเรื่องเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก
- ใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน
- ดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว
- สามารถแสดงได้ทุกเรื่องยกเว้น เรื่องอิเหนา เรื่องรามเกียรติ์ และเรื่องอุณรุท

ละครใน

- สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ หรือสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓
- ใช้ผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วน
- ดำเนินเรื่องอย่างเชื่องช้า
- เรื่องที่นำมาแสดงมีเพียง ๓ เรื่อง คือ เรื่องรามเกียรติ์ เรื่องอิเหนา และเรื่องอุณรุท

ละครเวทีที่ปรับปรุงขึ้นใหม่

ละครเด็กโตบรรพ์

- เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)
- ปรับแบบอย่างของการแสดงละครตะวันตกเข้ามาผสมผสาน แต่ยังคงยึดหลักการของการแสดงละครในอยู่
- ไม่มีการบรรยายเรื่อง ผู้แสดงจะต้องร้องและทำเอง

ละครพันทาง

- ดัดแปลงมาจากการแสดงละครพงศาวดารของชาติต่างๆ
- เป็นละครผสม โดยมีท่ารำ ดนตรี สี ฝ้า ฉาก ภาษา และแต่งกายตามลักษณะเชื้อชาติต่างๆ
- ยึดรูปแบบท่ารำของนาฏศิลป์ไทยเป็นหลัก

ละครเสภา

- เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)
- มีต้นกำเนิดมาจากการเล่านิทาน
- มีกรับเป็นเครื่องประกอบจังหวะ จนพัฒนามาเป็นการขับเสภา
- เรื่องที่นิยมแสดง คือ เรื่องขุนช้างขุนแผน เรื่องไกรทอง และเรื่องกาگی

ละครร้อง

- เป็นละครรูปแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก
- มีต้นกำเนิดมาจากการแสดงของชาวมลายู ที่เรียกว่า บังสาวัน

แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่

- **ละครร้องล้วนๆ** คือ ละครที่ดำเนินเรื่องด้วยการร้อง ไม่มีบทพูด

- **ละครร้องสลับพูด** คือ ละครที่มีทั้งการร้องและการพูดในกาณ์ดำเนินเรื่อง

ละครพูด

- เป็นละครที่ใช้ศิลปะการพูดในกาณ์ดำเนินเรื่อง ดัดแปลงมาจากละครกาณ์
- **ละครพูดล้วนๆ หรือละครพูดแบบร้อยแก้ว** คือ ละครที่ดำเนินเรื่องด้วยบทพูดเท่านั้น

คือ ละครที่ยึดการพูดเป็นหลักและมีบทร้องเป็นส่วนประกอบ

เรียกชื่อตามลักษณะของบทละครที่มีกาณ์ประพันธ์

ละครสังคีต

- เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖)
- มีวิวัฒนาการมาจากละครพูดสลับกาณ์ มีบทสำหรับพูดและขับร้องเท่าๆ กัน ไม่สามารถตัดอย่างใดอย่างหนึ่งออกได้ เพราะจะกาณ์ให้เสียเรื่อง

องค์ประกอบของการแสดงละครไทย

องค์ประกอบของการแสดงละครไทย

เรื่อง

- ผู้ชมจะรู้เรื่องของละคร จากบทเจรจาของตัวละคร
- บทเจรจาถูกต้องตามภาษาพูดของชุมชนและฐานะของตัวละคร
- เนื้อเรื่องของละครต้องชัดเจน ตั้งแต่ต้นจนจบ

เนื้อหาสรุป

- เนื้อหาสรุปก่อให้เกิดสติปัญญา สอนคติธรรม
- เนื้อหาสรุปพาหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางให้ตัวละครฟันฝ่าอุปสรรค
- เนื้อหาสรุปบางเรื่องอาจปล่อยให้ผู้ชมสรุปเนื้อหา แนวคิดตามเหตุการณ์

นิสัยตัวละคร

- นิสัยตัวละครตรงกับเนื้อหาสรุป
- บุคลิกลักษณะ กิริยาของตัวละครตรงกับลักษณะนิสัยของตัวละคร

บรรยากาศ

- บรรยากาศต้องมีความกลมกลืนกับการแสดงของตัวละคร
- บรรยากาศช่วยให้ผู้ชมมีความรู้สึกคล้อยตามไปกับเรื่อง
- บรรยากาศในการแสดงละคร ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกาย ฉาก แสง สี และเสียง

ประวัติบุคคลสำคัญในวงการละครไทย

ครูฉวีเรียง พุฒประดับ

- ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) พ.ศ. ๒๕๓๑
- เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๙
- เข้ารับราชการถวายตัวเป็นละครหลวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗)
- ผลงานที่ท่านสร้างสรรค์ หรือร่วมพัฒนาขึ้น เช่น ระเบียบวิธีพ็อนดวงดอกไม้ ระเบียบานกสามหมู่ ระเบียบากลับ ระเบียบาพัตรตันโกสินทร์ ระเบียบาประทีปสุโขทัย ระเบียบาเพลงเต่าเห่ แข็งกระหาย ระเบียบาเทพอัปสร ระเบียบามิตรไมตรีญี่ปุ่น - ไทย ระเบียบาอุบาย

ครูศิริวัฒน์ ดิษยนันทน์

- ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) พ.ศ. ๒๕๔๑
- เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔
- ท่านได้ใช้วิธีการสอนแบบโบราณ คือ สอนแบบตัวต่อตัว ครูพานำให้ศิษย์ทำตาม
- ผลงานที่ท่านสร้างสรรค์ เช่น วิชาชุดทศพิศทิศศร วิชากริช วิชาชุดระบำโลหะปราสาท เป็นต้น

ครูสัมพันธ์ พันธุ์มณี

- ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) พ.ศ. ๒๕๔๒
- เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๐
- ท่านมีความสามารถในการแสดงละครเวทีและละครที่ไม่ใช่เวที โดยเฉพาะละครหลวงวิจิตรวาทการ
- ท่านเป็นคนแรก ของประเทศไทยที่จัดรายการ **บทเรียนพ็อน** เผยแพร่ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยผ่านสื่อทางโทรทัศน์